

Operatii cu functii diferentiabile

Propozitie 1. Fie D si G doua multimi deschise in $\mathbb{R}^n$ respectiv $\mathbb{R}^m$ si

$$f : D \rightarrow G, \quad g : G \rightarrow \mathbb{R}^k$$

functii diferentiabile in $a \in D$ respectiv $b = f(a) \in G$. Atunci $g \circ f : G \rightarrow \mathbb{R}^k$ este diferentiabila in a si

$$d(g \circ f)(a) = dg(f(a)) \circ df(a).$$

Demonstratie. Avem

$$f(x) = f(a) + df(a)(x - a) + \varepsilon_f(x) \cdot \|x - a\|.$$

$$g(y) = g(b) + dg(b)(y - b) + \varepsilon_g(y) \cdot \|y - b\|.$$

unde ε_f este continua in a , ε_g este continua in b si

$$\varepsilon_f(a) = 0, \varepsilon_g(b) = 0.$$

Avem

$$g(f(x)) = g(f(a)) + dg(b)(f(x) - f(a) + \varepsilon_g(f(x)) \cdot \|f(x) - f(a)\|).$$

si deci

$$\begin{aligned} g(f(x)) &= g(f(a)) + dg(f(a)) \circ df(a)(x - a) + dg(f(a))(\varepsilon_f(x))\|x - a\| \\ &\quad + \varepsilon_g(f(x)) \cdot \|df(a)(x - a) + \varepsilon_f(x) \cdot \|x - a\|\|. \end{aligned}$$

Deoarece

$$\lim_{x \rightarrow a} dg(f(a))(\varepsilon_f(x)) = 0,$$

$$\lim_{x \rightarrow a} \varepsilon_g(f(x)) = 0$$

si

$$\frac{\|df(a)(x - a) + \varepsilon_f(x) \cdot \|x - a\|\|}{\|x - a\|} \leq \|df(a)\| + \|\varepsilon_f(x)\|, \text{ daca } x \neq a,$$

rezulta

$$\lim_{x \rightarrow a} \frac{g \circ f(x) - g \circ f(a) - d(g \circ f)(a)(x - a)}{\|x - a\|} = 0$$

Deci $g \circ f$ este diferentiabila in a si

$$d(g \circ f)(a) = dg(f(a)) \circ df(a).$$

Corolar 2. In conditiile propozitiei de mai sus

$$[d(g \circ f)(a)] = [dg(f(a))] \cdot [df(a)].$$

Propozitie 3. Fie D multime deschisa in $\mathbb{R}^n$ si functiile

$$f : D \rightarrow \mathbb{R}^m, \quad g : D \rightarrow \mathbb{R}^m \text{ si } \alpha \in \mathbb{R}$$

diferentiabile in $a \in D$. Atunci $f + g$ si αf sunt diferentiabile in a si

$$d(f + g)(a) = df(a) + dg(a)$$

$$d(\alpha f)(a) = \alpha d(f)(a)$$

Demonstratie. Exerciitiu!

Teorema 4. Fie $E \subset \mathbb{R}^n$, $F \subset \mathbb{R}^m$ doua multimi deschise. Daca $u_1, \dots, u_m : E \rightarrow \mathbb{R}$ sunt functii diferentiabile (respectiv cu derivate partiale continue) pe multimea E , astfel incat

$$(u_1(x_1, x_2, \dots, x_n), \dots, u_m(x_1, x_2, \dots, x_n)) \in F$$

si pentru orice $(x_1, x_2, \dots, x_n) \in E$ si daca $\varphi : F \rightarrow \mathbb{R}$ este diferentiabila (repectiv admite derivate partiale continue) pe D atunci functia $f : E \rightarrow \mathbb{R}$ definita prin

$$f(x_1, x_2, \dots, x_n) = \varphi(u_1(x_1, x_2, \dots, x_n), \dots, u_m(x_1, x_2, \dots, x_n))$$

este diferentiabila (respectiv admite derivate partiale continue) si

$$\frac{\partial f}{\partial x_i}(x_1, x_2, \dots, x_n) = \sum_{j=1}^m \frac{\partial \varphi}{\partial u_j}(u_1(x_1, x_2, \dots, x_n), \dots, u_m(x_1, x_2, \dots, x_n)) \frac{\partial u_j}{\partial x_i}(x_1, x_2, \dots, x_n).$$

Vom scrie

$$\frac{\partial f}{\partial x_i} = \sum_{j=1}^m \frac{\partial \varphi}{\partial u_j} \frac{\partial u_j}{\partial x_i}, \quad i = 1, 2, \dots, n.$$

Pentru simplitate, vom demonstra teorema in cazul particular exemplu $m = 2$ $n = 3$.
Fie $u, v : E \rightarrow \mathbb{R}$ astfel incat

$$(u(x, y, z), v(x, y, z)) \in F,$$

$\varphi : F \rightarrow \mathbb{R}$ si $f : E \rightarrow \mathbb{R}$

$$f(x, y, z) = \varphi(u(x, y, z), v(x, y, z)),$$

Fie $g : E \rightarrow F$,

$$g(x, y, z) = (u(x, y, z), v(x, y, z))$$

Evident $f = \varphi \circ g$ si avem

$$[df(x, y, z)] = \begin{bmatrix} \frac{\partial f}{\partial x}(x, y, z) & \frac{\partial f}{\partial y}(x, y, z) & \frac{\partial f}{\partial z}(x, y, z) \end{bmatrix}$$

$$[dg(x, y, z)] = \begin{bmatrix} \frac{\partial u}{\partial x}(x, y, z) & \frac{\partial u}{\partial y}(x, y, z) & \frac{\partial u}{\partial z}(x, y, z) \\ \frac{\partial v}{\partial x}(x, y, z) & \frac{\partial v}{\partial y}(x, y, z) & \frac{\partial v}{\partial z}(x, y, z) \end{bmatrix}$$

$$[d\varphi(u, v)] = \begin{bmatrix} \frac{\partial \varphi}{\partial u}(u, v), \frac{\partial \varphi}{\partial v}(u, v) \end{bmatrix}$$

Din Corolarul 2,

$$[df(x, y, z)] = [d\varphi(g(x, y, z))] \cdot [dg(x, y, z)]$$

si atunci

$$\begin{aligned} \frac{\partial f}{\partial x}(x, y, z) &= \frac{\partial \varphi}{\partial u}(u(x, y, z), v(x, y, z)) \frac{\partial u}{\partial x}(x, y, z) + \frac{\partial \varphi}{\partial v}(u(x, y, z), v(x, y, z)) \frac{\partial v}{\partial x}(x, y, z) \\ \frac{\partial f}{\partial y}(x, y, z) &= \frac{\partial \varphi}{\partial u}(u(x, y, z), v(x, y, z)) \frac{\partial u}{\partial y}(x, y, z) + \frac{\partial \varphi}{\partial v}(u(x, y, z), v(x, y, z)) \frac{\partial v}{\partial y}(x, y, z) \\ \frac{\partial f}{\partial z}(x, y, z) &= \frac{\partial \varphi}{\partial u}(u(x, y, z), v(x, y, z)) \frac{\partial u}{\partial z}(x, y, z) + \frac{\partial \varphi}{\partial v}(u(x, y, z), v(x, y, z)) \frac{\partial v}{\partial z}(x, y, z) \end{aligned}$$

Pe scurt se va scrie

$$\begin{aligned} \frac{\partial f}{\partial x} &= \frac{\partial \varphi}{\partial u} \frac{\partial u}{\partial x} + \frac{\partial \varphi}{\partial v} \frac{\partial v}{\partial x} \\ \frac{\partial f}{\partial y} &= \frac{\partial \varphi}{\partial u} \frac{\partial u}{\partial y} + \frac{\partial \varphi}{\partial v} \frac{\partial v}{\partial y} \\ \frac{\partial f}{\partial z} &= \frac{\partial \varphi}{\partial u} \frac{\partial u}{\partial z} + \frac{\partial \varphi}{\partial v} \frac{\partial v}{\partial z} \end{aligned}$$

Exemplu. Daca $f(x, y, z) = \varphi(xyz, x^2 + y^2 + z^2, x + yz)$, unde f si φ au derivate partiale continue, atunci

$$\begin{aligned} \frac{\partial f}{\partial x} &= \frac{\partial \varphi}{\partial u} yz + \frac{\partial \varphi}{\partial v} 2x + \frac{\partial \varphi}{\partial w} \\ \frac{\partial f}{\partial y} &= \frac{\partial \varphi}{\partial u} xz + \frac{\partial \varphi}{\partial v} 2y + \frac{\partial \varphi}{\partial w} z \\ \frac{\partial f}{\partial z} &= \frac{\partial \varphi}{\partial u} xy + \frac{\partial \varphi}{\partial v} 2z + \frac{\partial \varphi}{\partial w} y \end{aligned}$$

Derivate parțiale și diferențiale de ordin superior

Fie $D \subset \mathbb{R}^n$ o mulțime deschisă și $f : D \rightarrow \mathbb{R}$ astfel încât derivata parțială $\frac{\partial f}{\partial x_j}$ există într-o vecinătate deschisă a lui a și funcția $\frac{\partial f}{\partial x_j}$ are derivata parțială în raport cu x_i în punctul a . Derivata

$$\frac{\partial f}{\partial x_i} \left(\frac{\partial f}{\partial x_j} \right) (a)$$

se numește derivata parțială de ordin doi a funcției f în raport cu variabilele x_i, x_j și se notează cu

$$\frac{\partial^2 f}{\partial x_i \partial x_j} (a) \text{ dacă } i \neq j \text{ sau cu } \frac{\partial^2 f}{\partial x_i^2} (a) \text{ dacă } i = j,$$

adică

$$\frac{\partial}{\partial x_i} \left(\frac{\partial f}{\partial x_j} \right) (a) = \frac{\partial^2 f}{\partial x_i \partial x_j} (a) \text{ dacă } i \neq j \text{ și } \frac{\partial}{\partial x_i} \left(\frac{\partial f}{\partial x_i} \right) (a) = \frac{\partial^2 f}{\partial x_i^2} (a)$$

Derivatele

$$\frac{\partial^2 f}{\partial x_i \partial x_j} (a), \quad i \neq j$$

se numesc derivate parțiale mixte de ordin doi în punctul a . Derivatele parțiale de ordin superior se definesc în același mod. Astfel derivatele parțiale de ordinul 3, dacă există, se definesc ca derivate parțiale de ordinul 1 ale derivatelor parțiale de ordinul 2. De exemplu

$$\frac{\partial}{\partial x_i} \left(\frac{\partial f}{\partial x_j \partial x_k} \right) (a) = \frac{\partial^3 f}{\partial x_i \partial x_j \partial x_k} (a).$$

Funcția f se numește de clasă C^k , dacă toate derivatele parțiale de ordinul k există și sunt continue pe D . Observăm că dacă f este de clasă C^k , $k \geq 2$ atunci f este de clasă C^{k-1} .

Exemplu. Fie funcția $f(x, y, z) = \sin(2xy + y^2)$

$$\frac{\partial f}{\partial x} = 2y \cos(2xy + y^2) \quad \frac{\partial f}{\partial y} = 2(x + y) \cos(2xy + y^2)$$

$$\frac{\partial^2 f}{\partial x^2} = \frac{\partial}{\partial x} \left(\frac{\partial f}{\partial x} \right) = -4y^2 \sin(2xy + y^2)$$

$$\frac{\partial^2 f}{\partial y^2} = \frac{\partial}{\partial y} \left(\frac{\partial f}{\partial y} \right) = 2 \cos(y^2 + 2xy) - 4(x + y)^2 \sin(2xy + y^2)$$

$$\frac{\partial^2 f}{\partial x \partial y} = \frac{\partial}{\partial x} \left(\frac{\partial f}{\partial y} \right) = 2 \cos(y^2 + 2xy) - 4y(x + y) \sin(2xy + y^2)$$

$$\frac{\partial^2 f}{\partial y \partial x} = \frac{\partial}{\partial y} \left(\frac{\partial f}{\partial x} \right) = 2 \cos(y^2 + 2xy) - 4y(x + y) \sin(2xy + y^2)$$

Exemplu. Fie functia

$$f(x, y) = \begin{cases} xy \frac{x^2 - y^2}{x^2 + y^2}, & (x, y) \neq (0, 0) \\ 0 & (x, y) = (0, 0). \end{cases}$$

Observam ca

$$\frac{\partial f}{\partial x}(x, y) = y \frac{x^4 - y^4 + 4x^2y^2}{(x^2 + y^2)^2} \quad (x, y) \neq (0, 0)$$

si

$$\frac{\partial f}{\partial y}(x, y) = x \frac{x^4 - y^4 - 4x^2y^2}{(x^2 + y^2)^2} \quad (x, y) \neq (0, 0)$$

de unde

$$\frac{\partial f}{\partial x}(0, y) = -y \quad \frac{\partial f}{\partial x}(x, 0) = x, x, y \neq 0.$$

De asemenea,

$$\frac{\partial f}{\partial x}(0, 0) = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{f(x, 0) - f(0, 0)}{x} = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{0}{x} = 0$$

si

$$\frac{\partial f}{\partial y}(0, 0) = \lim_{y \rightarrow 0} \frac{f(0, y) - f(0, 0)}{y} = \lim_{y \rightarrow 0} \frac{0}{y} = 0$$

Derivatele mixte de ordinul 2 in origine sunt

$$\frac{\partial^2 f}{\partial x \partial y}(0, 0) = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{\frac{\partial f}{\partial y}(x, 0) - \frac{\partial f}{\partial y}(0, 0)}{x} = \lim_{x \rightarrow 0} \frac{x - 0}{x} = 1$$

si

$$\frac{\partial^2 f}{\partial y \partial x}(0, 0) = \lim_{y \rightarrow 0} \frac{\frac{\partial f}{\partial x}(0, y) - \frac{\partial f}{\partial x}(0, 0)}{y} = \lim_{y \rightarrow 0} \frac{-y - 0}{y} = -1$$

Asadar,

$$\frac{\partial^2 f}{\partial x \partial y}(0, 0) \neq \frac{\partial^2 f}{\partial y \partial x}(0, 0).$$

Propozitie 5. Fie f o functie cu valori reale definita pe o multime deschisa $D \subset \mathbb{R}^2$ cu proprietatea ca $\frac{\partial f}{\partial x}$ si $\frac{\partial^2 f}{\partial y \partial x}$ exista in orice punct din D . Presupunem ca $(a, b) \in D$ si dreptunghiul determinat de (a, b) , $(a + h, b)$, $(a + h, b + k)$ si $(a, b + k)$ este inclus in D , unde $h, k \neq 0$. Fie

$$E(h, k) = f(a + h, b + k) - f(a + h, b) - f(a, b + k) + f(a, b).$$

Atunci exista un punct (ξ, η) in interiorul acestui dreptunghi astfel incat

$$E(h, k) = hk \cdot \frac{\partial^2 f}{\partial y \partial x}(\xi, \eta).$$

Demonstratie. Fie $g : [a, a + h] \rightarrow \mathbb{R}$, $g(t) = f(t, b + k) - f(t, b)$. Aplicand Teorema cresterilor finite a lui Lagrange pentru functia g obtinem un punct ξ intre a si $a + h$ astfel incat

$$E(h, k) = g(a + h) - g(a) = g'(\xi)h = \left[\frac{\partial f}{\partial x}(\xi, b + k) - \frac{\partial f}{\partial x}(\xi, b) \right] h$$

Aplicand din nou teorema lui Lagrange pentru functia

$$t \mapsto \frac{\partial f}{\partial x}(\xi, t), \quad t \in [b, b + k]$$

obtinem η intre b si $b + k$ astfel incat

$$\frac{\partial f}{\partial x}(\xi, b + k) - \frac{\partial f}{\partial x}(\xi, b) = \frac{\partial^2 f}{\partial y \partial x}(\xi, \eta) \cdot k$$

In concluzie, exista (ξ, η) in interiorul dreptunghiului astfel incat

$$E(h, k) = hk \cdot \frac{\partial^2 f}{\partial y \partial x}(\xi, \eta).$$

Teorema 6. (Criteriul lui Schwarz) Fie $D \subset \mathbb{R}^2$ o multime deschisa si $f : D \rightarrow \mathbb{R}$ o functie cu proprietatea ca $\frac{\partial f}{\partial x}$, $\frac{\partial f}{\partial y}$ si $\frac{\partial^2 f}{\partial y \partial x}$ exista in orice punct din D si $\frac{\partial^2 f}{\partial y \partial x}$ este continua in $(a, b) \in D$. Atunci exista $\frac{\partial^2 f}{\partial x \partial y}(a, b)$ si

$$\frac{\partial^2 f}{\partial x \partial y}(a, b) = \frac{\partial^2 f}{\partial y \partial x}(a, b).$$

Demonstratie. Fie $\varepsilon > 0$. Exista $\delta_\varepsilon > 0$ astfel incat $R_\varepsilon = (a - \delta_\varepsilon, a + \delta_\varepsilon) \times (b - \delta_\varepsilon, b + \delta_\varepsilon) \subset D$ si astfel incat pentru orice $(x, y) \in R_\varepsilon$ sa avem

$$\left| \frac{\partial^2 f}{\partial y \partial x}(x, y) - \frac{\partial^2 f}{\partial y \partial x}(a, b) \right| < \varepsilon.$$

Din propozitia anterioara rezulta ca pentru orice h si orice k cu $|h|, |k| < \delta_\varepsilon$ exista $\xi \in (a, a + h)$ si $\eta \in (b, b + k)$ astfel incat

$$\frac{E(h, k)}{hk} = \frac{\partial^2 f}{\partial y \partial x}(\xi, \eta).$$

si deci

$$\left| \frac{E(h, k)}{hk} - \frac{\partial^2 f}{\partial y \partial x}(a, b) \right| < \varepsilon.$$

Fie h fixat. Trecand la limita cu $k \rightarrow 0$ in ultima inegalitate, obtinem

$$\left| \frac{\frac{\partial f}{\partial y}(a + h, b) - \frac{\partial f}{\partial y}(a, b)}{h} - \frac{\partial^2 f}{\partial y \partial x}(a, b) \right| \leq \varepsilon. \quad (1)$$

Deoarece ε a fost ales arbitrar si (1) are loc pentru orice h cu $|h| < \delta_\varepsilon$ rezulta ca exista

$$\lim_{h \rightarrow 0} \frac{\frac{\partial f}{\partial y}(a+h, b) - \frac{\partial f}{\partial y}(a, b)}{h} = \frac{\partial^2 f}{\partial y \partial x}(a, b)$$

Asadar, exista $\frac{\partial^2 f}{\partial x \partial y}(a, b)$ si

$$\frac{\partial^2 f}{\partial x \partial y}(a, b) = \frac{\partial^2 f}{\partial y \partial x}(a, b).$$

Teorema este valabila pentru functii si in $\mathbb{R}^n$ dupa cum urmeaza.

Teorema 7. (Criteriul lui Schwarz) Fie $D \subset \mathbb{R}^n$ o multime deschisa, $i, j \in \{1, 2, \dots, n\}$, $i \neq j$ si $f : D \rightarrow \mathbb{R}$ o functie cu proprietatea ca $\frac{\partial f}{\partial x_i}$, $\frac{\partial f}{\partial x_j}$ si $\frac{\partial^2 f}{\partial x_j \partial x_i}$ exista in orice punct din D si $\frac{\partial^2 f}{\partial x_j \partial x_i}$ este continua in $a \in D$. Atunci exista $\frac{\partial^2 f}{\partial x_i \partial x_j}(a)$ si

$$\frac{\partial^2 f}{\partial x_i \partial x_j}(a) = \frac{\partial^2 f}{\partial x_j \partial x_i}(a).$$

Pentru aplicatii se va folosi in mod frecvent urmatorul corolar.

Corolar 8. Fie $D \subset \mathbb{R}^n$ o multime deschisa si $f : D \rightarrow \mathbb{R}$ o functie de clasa C^2 . Atunci pentru orice $i \neq j$ si pentru orice $a \in D$ avem

$$\frac{\partial^2 f}{\partial x_i \partial x_j}(a) = \frac{\partial^2 f}{\partial x_j \partial x_i}(a).$$

Fie $f : D \subset \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}$ cu proprietatea ca toate derivatele pariale de ordinul k exista intr-o vecinatate a lui (a, b) si sunt continue in a . Din Criteriul lui Schwarz rezulta ca ordinea de derivare in (a, b) pana la ordinul k nu are importanta.

In aceste conditii functia $d^n f(a, b) : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{R}$,

$$d^n f(a, b)(x, y) = \left[\frac{\partial f}{\partial x}(a, b) \cdot x + \frac{\partial f}{\partial y}(a, b) \cdot y \right]^{(n)} \text{ pentru } (x, y) \in \mathbb{R}^2$$

se numeste diferentiala de ordinul k a functiei f in punctul (a, b) . Exponentul n inseamna ca se dezvoltă formal paranteza dupa regula binomului lui Newton unde

$$\begin{aligned} \left(\frac{\partial f}{\partial x}(a, b) \cdot x \right)^{(n)} &= \frac{\partial^n f}{\partial x^n}(a, b) \cdot x^n \\ \left(\frac{\partial f}{\partial x}(a, b) \cdot x \right)^{(n-k)} \left(\frac{\partial f}{\partial y}(a, b) \cdot y \right)^{(k)} &= \frac{\partial^n f}{\partial x^{n-k} \partial y^k}(a, b) \cdot x^{n-k} y^k \end{aligned}$$

De exemplu pentru $n = 2$

$$d^2(f)(a, b)(x, y) = \frac{\partial^2 f}{\partial x^2}(a, b) \cdot x^2 + 2 \frac{\partial^2 f}{\partial x \partial y}(a, b) \cdot xy + \frac{\partial^2 f}{\partial y^2}(a, b) \cdot y^2$$

si pentru n arbitrar

$$\begin{aligned} d^n f(a, b)(x, y) &= \sum_{k=0}^n C_n^k \left(\frac{\partial f}{\partial x}(a, b) \cdot x \right)^{(n-k)} \left(\frac{\partial f}{\partial y}(a, b) \cdot y \right)^{(k)} \\ &= \sum_{k=0}^n C_n^k \frac{\partial^n f}{\partial x^{n-k} \partial y^k}(a, b) \cdot x^{n-k} y^k \end{aligned}$$

Similar se definesc diferentialele de ordin superior pentru functii reale definite pe $\mathbb{R}^m$. Astfel, daca $f : D \subset \mathbb{R}^m \rightarrow \mathbb{R}$ are derivate parțiale de ordinul doi într-o vecinătate a lui a si acestea sunt continue in a , diferentia de ordinul doi a lui f in punctul a este functia $d^2 f(a) : \mathbb{R}^m \rightarrow \mathbb{R}$ definita prin

$$d^2 f(a)(u) = \sum_{i,j=1}^m \frac{\partial^2 f}{\partial x_i \partial x_j}(a) u_i u_j, \quad u = (u_1, u_2, \dots, u_m) \in \mathbb{R}^m.$$

Daca $f : D \subset \mathbb{R}^m \rightarrow \mathbb{R}$ are derivate parțiale de ordinul 3 într-o vecinătate a lui a si acestea sunt continue in a , diferentia de ordinul 3 a lui f in punctul a este functia $d^3 f(a) : \mathbb{R}^m \rightarrow \mathbb{R}$ definita prin

$$d^3 f(a)(u) = \sum_{i,j,k=1}^m \frac{\partial^3 f}{\partial x_i \partial x_j \partial x_k}(a) u_i u_j u_k, \quad u = (u_1, u_2, \dots, u_m) \in \mathbb{R}^m.$$

Daca $f : D \subset \mathbb{R}^m \rightarrow \mathbb{R}$ are proprietatea ca toate derivatele parțiale de ordinul n exista într-o vecinătate a lui $a \in D$ si acestea sunt continue in a , polinomul

$$T_n(x) = f(a) + \frac{1}{1!} d(f)(a)(x - a) + \frac{1}{2!} d^2(f)(a)(x - a) + \dots + \frac{1}{n!} d^n(f)(a)(x - a)$$

se numeste polinomul Taylor de grad n asociat functiei f in punctul a . Este un polinom in m variabile. Daca avem o functie f de doua variabile, atunci polinomul Taylor de gradul n asociat functiei f in punctul (a, b) este

$$\begin{aligned} T_n(x, y) &= f(a, b) + \frac{1}{1!} df(a, b)(x - a, y - b) + \frac{1}{2!} d^2 f(a, b)(x - a, y - b) + \dots + \\ &\quad + \frac{1}{n!} d^n f(a, b)(x - a, y - b) \end{aligned}$$

adica,

$$\begin{aligned} T_n(x, y) &= f(a, b) + \frac{1}{1!} \left[\frac{\partial f}{\partial x}(a, b) \cdot (x - a) + \frac{\partial f}{\partial y}(a, b) \cdot (y - b) \right] + \\ &\quad + \frac{1}{2!} \left[\frac{\partial^2 f}{\partial x^2}(a, b) \cdot (x - a)^2 + 2 \frac{\partial^2 f}{\partial x \partial y}(a, b) \cdot (x - a)(y - b) + \frac{\partial^2 f}{\partial y^2}(a, b) \cdot (y - b)^2 \right] + \dots \end{aligned}$$

$$\cdots + \frac{1}{n!} \sum_{k=0}^n C_n^k \frac{\partial^n f}{\partial x^{n-k} \partial y^k}(a, b) \cdot (x-a)^n (y-b)^{n-k}$$

sau, folosind notatia introdusa mai sus

$$\begin{aligned} T_n(x) &= f(a, b) + \frac{1}{1!} \left[\frac{\partial f}{\partial x}(a, b) \cdot (x-a) + \frac{\partial f}{\partial y}(a, b) \cdot (y-b) \right]^{(1)} + \cdots \\ &\cdots + \frac{1}{n!} \left[\frac{\partial f}{\partial x}(a, b) \cdot (x-a) + \frac{\partial f}{\partial y}(a, b) \cdot (y-b) \right]^{(n)} \end{aligned}$$

Teorema 9. (Formula lui Taylor cu restul lui Lagrange) Fie D o multime deschisa convexa din $\mathbb{R}^2$ si (a, b) un punct din D . Daca $f : D \rightarrow \mathbb{R}$ este o functie de clasa C^{n+1} , atunci pentru orice punct (x, y) din D exista $(\xi, \eta) \in D$ un punct situat pe segmentul care uneste punctele (a, b) si (x, y) astfel incat

$$f(x, y) = T_n(x, y) + \frac{1}{(n+1)!} d^{n+1} f(\xi, \eta)(x-a, y-b).$$

Demonstratie. Fie

$$x(t) = a + (x-a)t \quad y(t) = b + (y-b)t, \quad t \in [0, 1]$$

Fie $\varphi : [0, 1] \rightarrow \mathbb{R}$,

$$\varphi(t) = f(a + (x-a)t, b + (y-b)t) = f(x(t), y(t)).$$

Atunci

$$\begin{aligned} \varphi'(t) &= \frac{\partial f}{\partial x}(x(t), y(t)) \cdot (x-a) + \frac{\partial f}{\partial y}(x(t), y(t)) \cdot (y-b) \\ &= df(x(t), y(t))(x-a, y-b). \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \varphi''(t) &= \frac{\partial^2 f}{\partial x^2}(x(t), y(t)) \cdot (x-a)^2 + 2 \frac{\partial^2 f}{\partial y \partial x}(x(t), y(t)) \cdot (x-a)(y-b) + \frac{\partial^2 f}{\partial y^2}(x(t), y(t)) \cdot (y-b)^2 \\ &= d^2 f(x(t), y(t))(x-a, y-b). \end{aligned}$$

In general,

$$\varphi^{(n)}(t) = d^n f(x(t), y(t))(x-a, y-b).$$

Aplicand Formula lui Taylor cu restul lui Lagrange pentru o functie de o variabila reala, rezulta ca exista $\theta \in (0, 1)$ astfel incat

$$\varphi(1) = \varphi(0) + \frac{1}{1!} \varphi'(0) + \frac{1}{2!} \varphi''(0) + \cdots + \frac{1}{n!} \varphi^{(n)}(0) + \frac{1}{(n+1)!} \varphi^{(n+1)}(\theta).$$

Cum $\varphi(1) = f(x, y)$, $\varphi(0) = f(a, b)$ si

$$\varphi^{(k)}(0) = d^k f(a, b)(x - a, y - b),$$

punand $\xi = x(\theta)$ $\eta = y(\theta)$, avem

$$\begin{aligned} f(x, y) &= f(a, b) + \frac{1}{1!} df(a, b)(x - a, y - b) + \frac{1}{2!} d^2 f(a, b)(x - a, y - b) + \cdots + \\ &+ \frac{1}{n!} d^n f(a, b)(x - a, y - b) + \frac{1}{(n+1)!} d^{n+1} f(\xi, \eta)(x - a, y - b) \\ &= T_n(x, y) + \frac{1}{(n+1)!} d^{n+1} f(\xi, \eta)(x - a, y - b) \end{aligned}$$

Teorema este adevarata pentru functii de mai multe variabile, demonstratia decurgand intr-o maniera similara.

Teorema 10. (Formula lui Taylor cu restul lui Lagrange) Fie D o multime deschisa si convexa din $\mathbb{R}^m$, $a \in D$ si $f : D \rightarrow \mathbb{R}$ o functie de clasa C^{n+1} pe D . Atunci pentru orice punct $x \in D$ exista $c \in D$ un punct situat pe segmentul $[a, x]$ astfel incat

$$f(x, y) = T_n(x, y) + \frac{1}{(n+1)!} d^{n+1} f(c)(x - a, y - b).$$